

Απόφαση : 0496/2020

Απόφαση: 496/2020 VII Τμήμα

Σύνθεση: Άννα Λιγωμένου, Αντιπρόεδρος, Πρόεδρος του Τμήματος, Κωνσταντίνος Εφεντάκης και Δημήτριος Τσακανίκας, Σύμβουλοι, Ευθύμιος Καρβέλης και Ιωάννα Ευθυμιάδου, Πάρεδροι

Γενικός Επίτροπος της Επικρατείας: Παραστάθηκε ο Αντεπίτροπος της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο Ευάγγελος Καραθανασόπουλος

I. Η κρινόμενη έφεση, όπως οι λόγοι αυτής αναπτύσσονται με τα από 5.6.2014, 16.10.2015 και 10.3.2019 νομίμως κατατεθέντα υπομνήματα, νομίμως επανεισάγεται προς συζήτηση μετά την έκδοση της 29/2018 προδικαστικής απόφασης του παρόντος Τμήματος και την εκτέλεση όσων διατάχθηκαν μ' αυτή. Με την έφεση αυτή, για την οποία έχει καταβληθεί το νόμιμο παράβολο (βλ. διπλότυπο είσπραξης τύπου Α' σειράς Θ' 10933/14.10.2015 Δ.Ο.Υ. Κ...), ζητείται η ακύρωση της .../22.3.2013 πράξης της Οικονομικής Επιθεωρήτριας της Διεύθυνσης Οικονομικής Επιθεώρησης Υπολοίπου Κεντρικής Μακεδονίας του Υπουργείου Οικονομικών, με την οποία καταλογίστηκε ο εκκαλών, με την ιδιότητα του Δημάρχου Ε..., με το ποσό των 370.388,57 ευρώ, πλέον προσαυξήσεων 430.759,55 ευρώ, ήτοι με το συνολικό ποσό των 801.148,12 ευρώ, υπέρ του Δήμου Κ... (καθολικού διαδόχου του τέως Δήμου Ε...), για την αποκατάσταση ισόποσου ελλείμματος, το οποίο φέρεται ότι προκλήθηκε στη διαχείριση του πρώην Δήμου Ε... κατά τις χρήσεις 1999 - 2006. Η ένδικη έφεση πρέπει να εξεταστεί ως προς τη νομική και ουσιαστική βασιμότητά της παρά τη δικονομική απουσία του υπέρ ου ο καταλογισμός Δήμου Κ..., ο οποίος, όπως προκύπτει από την από 5.2.2019 έκθεση επίδοσης του υπαλλήλου του Δήμου Κ... Γ... Σ..., κλητεύθηκε νόμιμα και εμπρόθεσμα να παραστεί κατά τη συζήτηση,

στη δικάσιμο που αναφέρεται στην αρχή της παρούσας (βλ. άρθρα 27 και 65 παρ. 1 και 3 του π.δ/τος 1225/1981, Α' 304).

II. Α. Σύμφωνα με τα άρθρα 25 παρ. 2 του Οργανισμού του Ελεγκτικού Συνεδρίου (π.δ. 774/1980, Α' 189 - βλ. ήδη άρθρο 44 παρ. 2 του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, ν. 4129/28.2.2013, Α' 52) και 54 παρ. 1 και 2 περ. ε' του ν. 2362/1995 «Περί Δημοσίου Λογιστικού, ελέγχου των δαπανών του Κράτους και άλλες διατάξεις» (Α' 247), όπως ίσχυαν κατά τον κρίσιμο εν προκειμένω χρόνο, αυτός που επιλαμβάνεται, με οποιονδήποτε τρόπο, της διαχείρισης των χρηματικών διαθεσίμων οργανισμού τοπικής αυτοδιοίκησης αποκτά την ιδιότητα του υπολόγου και υποχρεούται αφενός σε λογοδοσία, αφετέρου στην αποκατάσταση κάθε ελλείμματος που διαπιστώνεται στη διαχείρισή του, ευθυνόμενος για κάθε πταίσμα, δηλαδή, και για ελαφρά αμέλεια, η οποία, μάλιστα, τεκμαίρεται και απαλλάσσεται, επομένως, μόνον εάν ο ίδιος επικαλεσθεί και αποδείξει ότι καμία απολύτως υπαιτιότητα, ως προς την επέλευση του ελλείμματος, δεν τον βαρύνει (βλ. Ελ. Συν. Ολομ. .../2011, ..., ..., .../2013). Ως καταλογιστέο δε έλλειμμα στη διαχείριση ενός δήμου, σύμφωνα με το άρθρο 56 του ν. 2362/1995, συνιστά οποιαδήποτε έλλειψη χρημάτων διαπιστώνεται σ' αυτή, από το διενεργήσαν τον σχετικό έλεγχο αρμόδιο όργανο. Στο πλαίσιο αυτό, έλλειψη χρημάτων που συνιστά διαχειριστικό έλλειμμα νοείται η επί έλαττον αδικαιολόγητη διαφορά μεταξύ της ποσότητας χρημάτων που έπρεπε να υπάρχει, με βάση τα νόμιμα διαχειριστικά στοιχεία, και εκείνης που πράγματι υπάρχει στη διαχείριση του υπολόγου, επομένως, στην έννοια του ελλείμματος εμπίπτει, δοθείσης της έλλειψης νόμιμων διαχειριστικών στοιχείων, και κάθε είσπραξη από τον υπόλογο χρηματικών ποσών τα οποία δεν εισάγει, κατά την προβλεπόμενη στον νόμο

διαδικασία, ως έσοδα στη διαχείρισή του, καθώς και κάθε πληρωμή δαπανών που διενεργεί χωρίς την προβλεπόμενη στον νόμο διαδικασία (βλ. Ελ. Συν. VII Τμ. ..., ..., ..., .../2014, .../2011, 1836/2008). Εις βάρος του υπολόγου κατάλογίζονται από τα αρμόδια ελεγκτικά όργανα και οι προσαυξήσεις, που ορίζονται από τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις, απαλλάσσεται δε αυτών μόνο εάν αποδείξει ότι το διαπιστωθέν έλλειμμα δεν οφείλεται σε δόλο ή βαριά αμέλειά του (βλ. άρθρο 27 παρ. 3 του π.δ/τος 774/1980 και ήδη άρθρο 46 παρ. 3 του ν. 4129/2013). Περαιτέρω, από τις διατάξεις των άρθρων 228, 229 και 309 παρ. 2 του, ισχύοντος κατά την ελεγχόμενη διαχειριστική περίοδο, «Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα» (π.δ/μα 410/1995, Α' 231), των άρθρων 3, 4 παρ. 1, 13 παρ. 1, 20 παρ. 1, 23 παρ. 1, 25, 52-59 και 60-62 του β.δ/τος της 17.5/15.6.1959 «Περί οικονομικής διοικήσεως και λογιστικού των Δήμων και Κοινοτήτων» (Α' 114) και των άρθρων 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155 και 158 του π.δ/τος 16/1989 «Κανονισμός λειτουργίας Δημοσίων Οικονομικών Υπηρεσιών (Δ.Ο.Υ.) και των Τοπικών Γραφείων και καθήκοντα υπαλλήλων αυτών» (Α' 6), συνάγονται, μεταξύ άλλων, και τα ακόλουθα: Η ταμειακή υπηρεσία των δήμων που δεν διαθέτουν δική τους ταμειακή υπηρεσία διεξάγεται μέσω των γραφείων του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων (Τ.Π.Δ.), που εδρεύουν στις Δημόσιες Οικονομικές Υπηρεσίες (Δ.Ο.Υ.). Η είσπραξη των εσόδων των δήμων είναι τυπική διαδικασία, κατά την οποία επιβάλλεται, για την απόδειξη της εξοφλούμενης απαίτησης, η έκδοση του προβλεπόμενου αποδεικτικού είσπραξης (διπλότυπου αποδεικτικού ή μηχανογραφικών αποδείξεων) και η κατάθεση των εισπραττομένων στο ταμείο του Δήμου ή στο αρμόδιο Γραφείο του Τ.Π.Δ., στην περίπτωση που η ταμειακή υπηρεσία διεξάγεται μέσω αυτού, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στις ίδιες ανωτέρω διατάξεις.

Αντίστοιχα, για τη διενέργεια δαπανών απαιτείται η ανάληψη της δαπάνης, η εκκαθάριση αυτής και η έκδοση χρηματικού εντάλματος, σύμφωνα με την ειδικώς περιγραφόμενη στο νόμο διαδικασία (Ελ.Συν. VII Τμ. .../2016).

B. Σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 1 και 12 παρ. 1 του ν.δ/τος 1264/1942 «Περί τροποποίησης και συμπλήρωσης των διατάξεων περί Οικονομικής Επιθεωρήσεως» (Α' 100), που κυρώθηκε και διατηρήθηκε σε ισχύ με την 312/1946 πράξη του Υπουργικού Συμβουλίου (Α' 188), του άρθρου 2 του ν. 2343/1995 «Αναδιοργάνωση υπηρεσιών του Υπουργείου Οικονομικών και άλλες διατάξεις» (Α' 211) και του άρθρου 3 του π.δ/τος 211/1996 «Σύσταση Οικονομικών Επιθεωρήσεων» (Α' 166), οι Οικονομικοί Επιθεωρητές είναι αρμόδιοι για τον έλεγχο της χρηματικής διαχείρισης των Ο.Τ.Α., όταν διαπιστώσουν δε την ύπαρξη «ελλείμματος» στη διαχείρισή τους το καταλογίζουν σε βάρος των οικείων υπολόγων, «με αιτιολογημένη» απόφασή τους. Εξάλλου, για να είναι νομίμως αιτιολογημένη η απόφαση του Οικονομικού Επιθεωρητή, με την οποία καταλογίζεται ο υπόλογος με το διαπιστωθέν στη διαχείρισή του έλλειμμα, πρέπει να αναφέρεται στο σώμα της, έστω και συνοπτικά, η αναγκαία νομική και ιστορική αιτία που δικαιολογεί τον καταλογισμό του, κατά τρόπο που να καθίσταται αυτός γνώστης των λόγων για τους οποίους καταλογίστηκε, ώστε να μπορεί να υπερασπιστεί τα δικαιώματά του και να είναι εφικτός ο δικαστικός έλεγχος της νομιμότητας του επιβαλλόμενου καταλογισμού (βλ. Ελ. Συν. Ολομ. .../2000, .../2008, VII Τμ. .../2014, .../2016).

III. A. Στο άρθρο 20 του ν. 2446/1996 (Α' 276) «Τροποποίηση του Ν.711/77 (ΦΕΚ 284 Α') "περί ειδικών τουριστικών λεωφορείων" και άλλες διατάξεις», όπως ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο, ορίζεται ότι: «1. Επιβάλλεται Τέλος Ανάπτυξης Βιομηχανικών Περιοχών Παραγωγής Ρεύματος από τους θερμικούς λιγνιτικούς

σταθμούς των Νομών Φ..., Κ... και Α..., ποσοστού 0,4% επί του κύκλου εργασιών της Δημόσιας Επιχείρησης Ηλεκτρισμού. Τα κονδύλια που θα προκύψουν από την επιβολή του παραπάνω τέλους θα χρησιμοποιηθούν για τη χρηματοδότηση συγκεκριμένων έργων υποδομής, ανάπτυξης και προστασίας περιβάλλοντος των Νομών Φ..., Κ... και Α... 2. Τα ως άνω κονδύλια θα κατατίθενται σε Ειδικό Λογαριασμό που θα τηρείται από τη Δ.Ε.Η. Με απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης καθορίζονται τα όργανα διαχείρισης, ο τρόπος ανάληψης και διάθεσης των κονδυλίων του παραπάνω Ειδικού Λογαριασμού και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια για τη λειτουργία του Λογαριασμού αυτού. (...).

Β. Κατ' εξουσιοδότηση της τελευταίας διάταξης της παραγράφου 2 του άρθρου 20 του ν. 2446/1996, εκδόθηκε η .../23.9.2005 (Β' 1370/03.10.2005) απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης με τίτλο «Κατανομή, Διάθεση και καταβολή του Τέλους Ανάπτυξης Βιομηχανικών περιοχών παραγωγής Ηλεκτρικού Ρεύματος από Λιγνιτικούς Σταθμούς». Σύμφωνα με την απόφαση, όπως ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο, το Τέλος Ανάπτυξης Βιομηχανικών Περιοχών παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος από Λιγνιτικούς Σταθμούς, που προβλέπεται στο άρθρο 20 του ν. 2446/1996 (στο εξής αποκαλούμενο «Τέλος»), ορίζεται στο 0,4% του Ετήσιου Κύκλου Εργασιών της Δημόσιας Επιχείρησης Ηλεκτρισμού (Δ.Ε.Η. Α.Ε.). Η κατανομή των κονδυλίων που προκύπτουν από την επιβολή του Τέλους, στους Ο.Τ.Α. που βρίσκονται στις περιφέρειες των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων (Ν.Α.) Φ..., Κ... και Α..., γίνεται αναλογικά προς την παραχθείσα ηλεκτρική ενέργεια από τους θερμικούς Λιγνιτικούς Σταθμούς των ανωτέρω Ν.Α. (άρθρο 1 της απόφασης). Η Δ.Ε.Η., μετά τη διενέργεια της κατανομής των κονδυλίων του Τέλους Ανάπτυξης από την Επιτροπή Κατανομής,

καταθέτει σε τρεις Ειδικούς Λογαριασμούς τα ποσά που αναλογούν στους δικαιούχους Ο.Τ.Α. κάθε Ν.Α. και ενημερώνει εγγράφως τον Υπουργό Ανάπτυξης και την Επιτροπή Κατανομής. Την ευθύνη τήρησης των τριών Λογαριασμών έχει αποκλειστικά η Δ.Ε.Η., ενώ τα χρήματα των Λογαριασμών αυτών ανήκουν αποκλειστικά στους ανωτέρω δικαιούχους Ο.Τ.Α. και οι τόκοι ενσωματώνονται στα αντίστοιχα κεφάλαια. Από τα ποσά των Ειδικών Λογαριασμών, χρηματοδοτούνται οι ετήσιοι προϋπολογισμοί των πενταετών Ειδικών Αναπτυξιακών Προγραμμάτων (Ε.Α.Π.) των αρμόδιων, κατά περίπτωση, Ν.Α., περιλαμβανομένης και της ΝΑ Κ... (άρθρο 3). Ειδικότερα, Ειδικά Αναπτυξιακά Προγράμματα (Ε.Α.Π.) καλούνται τα πενταετή Αναπτυξιακά Προγράμματα των αρμοδίων Ν.Α. που αφορούν σε συγκεκριμένα έργα υποδομής, ανάπτυξης και προστασίας του περιβάλλοντος. Στόχος των προγραμμάτων αυτών δεν είναι η υποκατάσταση της πολιτείας στις υποχρεώσεις της προς τις περιοχές αυτές ούτε η υποκατάσταση των δυνατοτήτων από προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά η ανακούφιση των περιοχών αυτών με πρόσθετα έργα λόγω των μεγάλων, σοβαρών και ειδικής βαρύτητας συνεπειών που υφίστανται από τις δραστηριότητες της Δ.Ε.Η. Α.Ε. Πρόκειται για πρόσθετα έργα που εξασφαλίζουν την προοπτική της συντήρησης του βιοτικού επιπέδου και της ποιότητας ζωής των πολιτών, κατά την περίοδο σταδιακής ύφεσης των δραστηριοτήτων της Δ.Ε.Η. Α.Ε. Ως έργα υποδομής νοούνται εκείνα που θα στηρίξουν τη νέα προοπτική και την ανάπτυξη της οικονομίας, με την αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων της κάθε περιοχής, την εξασφάλιση της απασχόλησης και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Το κάθε Ε.Α.Π. καταρτίζεται από την αντίστοιχη Περιφέρεια και εγκρίνεται από τον Γενικό Γραμματέα της, μετά από πρόταση του οικείου Νομαρχιακού Συμβουλίου. Η επεξεργασία, η αξιολόγηση και

η ιεράρχηση των έργων που προτείνονται, γίνεται από την οικεία Επιτροπή Παρακολούθησης, με την βοήθεια του Συμβούλου Διαχείρισης και της Γραμματείας του Τέλους ανάπτυξης. Μετά την ολοκλήρωση της ανωτέρω εργασίας της, η Επιτροπή Παρακολούθησης υποβάλλει την εισήγησή της στο Νομαρχιακό Συμβούλιο, το οποίο εντάσσει τα έργα αυτά στο οικείο Ε.Α.Π. μετά από σχετική έγκριση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας. Το Ε.Α.Π. περιλαμβάνει έργα που είναι ώριμα ή ολοκληρωμένες παρεμβάσεις, σε συγκεκριμένες περιοχές. Προτεραιότητα δίνεται στις άμεσα πληττόμενες περιοχές, ύστερα από αξιολόγηση και των επιπτώσεων που προέκυψαν ή θα προκύψουν στις γειτνιάζουσες περιοχές, κυρίως στο περιβάλλον, και προτάσσονται συγκεκριμένα έργα που συνάδουν με τις διατάξεις της παρούσης υπουργικής απόφασης, προτείνονται από τους ενδιαφερόμενους και επιλέξιμους φορείς και προάγουν τις διαδημοτικές συνεργασίες. Δικαίωμα πρότασης για την ένταξη έργων έχουν όλοι οι ενδιαφερόμενοι και επιλέξιμοι φορείς με την υποβολή Τεχνικού Δελτίου Έργου, το οποίο αναφέρεται στη σκοπιμότητα, την αναγκαιότητα, τη συμπληρωματικότητα και την ωριμότητα του έργου, στον συνολικό του προϋπολογισμό και το χρονικό του προγραμματισμό. Τα έργα και οι ενέργειες που προτείνονται για ένταξη στα Ε.Α.Π. αξιολογούνται με βάση τη συμπληρωματικότητα και την ολοκληρωμένη αναπτυξιακή παρέμβαση σε κάθε περιοχή, ενώ προτεραιότητα δίνεται στα ώριμα έργα για τα οποία υπάρχουν μελέτες (άρθρο 4). Για την παρακολούθηση της πορείας και της απορροφητικότητας των Ε.Α.Π. συνιστάται Επιτροπή Παρακολούθησης, με έδρα την πρωτεύουσα του αντίστοιχου νομού, στην περιφέρεια του οποίου βρίσκονται οι, κατά τα ανωτέρω, δικαιούχοι Ο.Τ.Α. Έργο της Επιτροπής Παρακολούθησης είναι η υποβολή εισηγήσεων προς το οικείο Νομαρχιακό Συμβούλιο, μετά από αξιολό-

γηση και ιεράρχηση των υποβαλλόμενων προτάσεων (άρθρο 5). Η ανάθεση μελετών, η δημοπράτηση, η κατασκευή και η επίβλεψη των έργων που εντάσσονται στα Ε.Α.Π., η προμήθεια υλικών και η σύναψη συμβάσεων δημοσίων υπηρεσιών, διέπονται από την αντίστοιχη κείμενη νομοθεσία. Αν οι μελέτες καταρτίζονται από υπηρεσίες της Δ.Ε.Η. Α.Ε., κοστολογούνται σύμφωνα με την κείμενη σχετική νομοθεσία και επιβαρύνουν τον αντίστοιχο Ειδικό Λογαριασμό. Φορείς υλοποίησης έργων του Ε.Α.Π. ορίζονται, κατά σειρά προτεραιότητας, οι τεχνικές υπηρεσίες των Δήμων που έχουν την απαραίτητη τεχνική συγκρότηση και δυνατότητα ή η αρμόδια Τεχνική Υπηρεσία Δήμων και Κοινοτήτων (ΤΥΔΚ) της οικείας Ν.Α. ή η Τεχνική Υπηρεσία της οικείας Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης (Ν.Α.) ή η Διεύθυνση Δημοσίων Έργων (Δ.Δ.Ε.) της οικείας Περιφέρειας (άρθρο 6). Για την εκταμίευση οποιουδήποτε ποσού, προκειμένου να πληρωθούν εργασίες που εκτελέστηκαν σε συγκεκριμένο έργο, συντάσσεται από τον ανάδοχο πέραν των άλλων στοιχείων που προβλέπονται από την κείμενη νομοθεσία και ειδικό έντυπο πιστοποίησης, στο οποίο αναφέρονται οι εκτελεσθείσες εργασίες και τα πιστοποιούμενα ποσά. Το έντυπο υπογράφεται από τον επιβλέποντα μηχανικό, την Προϊσταμένη αρχή εκτέλεσης του έργου, θεωρείται από την Επιτροπή Ελέγχου των έργων και εγκρίνεται από τις αρμόδιες Επιτροπές της Ν.Α. ή των Ο.Τ.Α. Τα χρηματικά ποσά που αφορούν σε εκτελεσθείσες εργασίες και πιστοποιούνται με τα συγκεκριμένα ειδικά έντυπα, μεταφέρονται από τον Ειδικό Λογαριασμό της οικείας Ν.Α. που τηρεί η Δ.Ε.Η. Α.Ε., στο Περιφερειακό ταμείο ή στο ταμείο της Ν.Α. ή των Ο.Τ.Α. που δημοπράτησαν τα έργα και, με αποφάσεις του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας ή των αρμοδίων Επιτρόπων Ν.Α. και Ο.Τ.Α., καταβάλλονται στους αναδόχους (άρθρο 7).

IV. Α. Με το άρθρο 26 του ν. 3274/2004 «Οργάνωση και λειτουργία των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρώτου και δευτέρου βαθμού» (Α΄ 195) ορίστηκε ότι: «1. Θεωρούνται νόμιμες οι δαπάνες που πληρώθηκαν μέχρι 31η Δεκεμβρίου 2003 από νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις, δήμους και κοινότητες, νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου αυτών, καθώς και συνδέσμους πρωτοβάθμιων Ο.Τ.Α., σε βάρος των προϋπολογισμών τους, εφόσον αυτές: α) προβλέπονται από τις οικείες διατάξεις ή συνάδουν προδήλως με την αποστολή και τις αρμοδιότητες των παραπάνω φορέων, β) έχουν εγκριθεί και βεβαιωθεί από τα αρμόδια όργανα, γ) διενεργήθηκαν για σκοπό που έχει επιτελεσθεί και δ) δεν έχουν ακυρωθεί σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία. 2. Καταλογισμοί που έχουν γίνει εις βάρος αιρετών οργάνων ή υπαλλήλων των ανωτέρω φορέων (...) για δαπάνες της προηγούμενης παραγράφου αίρονται, τυχόν δε βεβαιωθέντα ποσά από την ίδια αιτία διαγράφονται». Επακολούθησε ο ν. 3448/2006 «Για την περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημόσιου τομέα και τη ρύθμιση θεμάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης» (Α΄ 57), με την παρ. 8 του άρθρου 29 του οποίου ορίστηκε ότι: «Η αληθής έννοια της παρ. 1 του άρθρου 26 του ν. 3274/2004 (...) είναι ότι θεωρούνται νόμιμες οι δαπάνες που πληρώθηκαν μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 2003 από Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, Δήμους και Κοινότητες, (...) σε βάρος των προϋπολογισμών τους, εφόσον: α) το είδος της δαπάνης προβλέπεται από τις οικείες διατάξεις ή συνάδει με τις αρμοδιότητες και την εν γένει κοινωνική αποστολή των παραπάνω φορέων, όπως απορρέουν από την κείμενη νομοθεσία, ανεξάρτητα από οποιαδήποτε πλημμέλεια ή παράλειψη κατά τη σχετική διαδικασία, από την οποία και δημιουργήθηκε για τους παραπάνω φορείς υποχρέωση εξόφλησης της οικείας δαπάνης, β) έχουν

εγκριθεί και βεβαιωθεί από τα αρμόδια όργανα, γ) αποδεικνύεται με κάθε πρόσφορο μέσο ότι ο σκοπός για τον οποίο διενεργήθηκαν έχει εκπληρωθεί και δ) δεν έχουν ακυρωθεί σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία».

B. Κατά την έννοια των ανωτέρω διατάξεων, ερμηνευομένων υπό το φως του άρθρου 102 παρ. 5 του Συντάγματος, σύμφωνα με το οποίο το Κράτος οφείλει να λαμβάνει όλα τα απαραίτητα μέτρα για την εξασφάλιση της οικονομικής αυτοτέλειας και των πόρων που απαιτούνται για την εκπλήρωση της αποστολής και την άσκηση των αρμοδιοτήτων των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, διασφαλίζοντας, όμως, ταυτοχρόνως τη διαφάνεια κατά τη διαχείριση των πόρων αυτών, η νομιμοποίηση των δαπανών, που διενεργήθηκαν σε βάρος των προϋπολογισμών δήμων μέχρι τις 31.12.2003, τελεί υπό τον όρο ότι, κατά την πραγματοποίησή τους, δεν παραβιάστηκε ουσιώδης διαδικαστικός τύπος. Τέτοιους δε ουσιώδεις τύπους συνιστούν, ακριβώς επειδή αποσκοπούν στη διαφάνεια της χρηματικής διαχείρισης και στην αποτροπή του κινδύνου διασπάθισης και παράνομης ιδιοποίησης των πόρων των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, και οι προβλεπόμενες από το β.δ. της 17.5/15.6.1959 διατυπώσεις για την έκδοση τίτλου πληρωμής των δαπανών, για τις οποίες έγινε λόγος στην σκέψη Π.Β της παρούσας, με συνέπεια της νομιμοποίησης να εξαιρούνται οι πληρωμές που πραγματοποιήθηκαν χωρίς χρηματικό ένταλμα (βλ. Ελ. Συν. Ολομ. .../2012, VII Τμ. .../2019).

V. Α. Ο ν. 3801/2009 «Ρυθμίσεις θεμάτων προσωπικού με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου και άλλες διατάξεις οργάνωσης και λειτουργίας της Δημόσιας Διοίκησης» (Α' 163) ορίζει στην παρ. 1 του άρθρου 37, όπως αυτή συμπληρώθηκε με το άρθρο 27 του ν. 4255/2014 (Α' 89), ότι: «1. Το Ελεγκτικό

Συνέδριο, κατά την εκδίκαση του ένδικου μέσου της έφεσης ενώπιον των Τμημάτων του (...), σε υποθέσεις από καταλογιστικές πράξεις, που εκδόθηκαν από οποιαδήποτε αιτία σε βάρος των αιρετών οργάνων Δήμων (...) ή σε βάρος υπαλλήλων της οικονομικής διαχείρισης τούτων (...), από Υπουργούς ή από μονομελή ή συλλογικά όργανα της Διοίκησης ή από όργανα του Ελεγκτικού Συνεδρίου και αναφέρονται σε χρονικό διάστημα μέχρι 1.7.2005, μπορεί αυτεπαγγέλτως ή ύστερα από αίτηση του βαρυνομένου με τον καταλογισμό, που υποβάλλεται με το δικόγραφο του ένδικου μέσου ή των προσθέτων λόγων αυτού, να μειώσει το ποσό του καταλογισμού ως το ένα δέκατο του καταλογισθέντος ποσού, καθώς και να απαλλάξει τον υπαίτιο από τις προσαυξήσεις ή τόκους επί του καταλογισθέντος κεφαλαίου και αν ακόμη υφίσταται ελαφρά αμέλεια αυτού. Για την πιο πάνω μείωση ή απαλλαγή το Δικαστήριο συνεκτιμά το βαθμό της υπαιτιότητας του καταλογισθέντος, την προσωπική και οικογενειακή οικονομική του κατάσταση, τη βαρύτητα της δημοσιονομικής παράβασης, τις συνθήκες τέλεσής της και το επελθόν από αυτήν αποτέλεσμα. Το Δικαστήριο μπορεί να απαλλάξει, επίσης, τον καταλογισθέντα από το συνολικό ποσό του καταλογισμού, αν κρίνει ότι συνέτρεχε στο πρόσωπο του καταλογισθέντος συγγνωστή πλάνη για το δημιουργηθέν έλλειμμα. Επίσης, το Δικαστήριο, κατά την εκδίκαση των σχετικών καταλογισμών λαμβάνει υποχρεωτικά υπόψιν αμετάκλητα απαλλακτικές ποινικές αποφάσεις, βουλεύματα ή εισαγγελικές διατάξεις, με τις οποίες οι καταλογισθέντες απηλλάγησαν από κάθε συναφή ποινική ευθύνη. Εξαιρούνται των ρυθμίσεων της παρούσας καταλογιστικές πράξεις, οι οποίες αφορούν αποδοχές και αποζημιώσεις εν γένει υπαλλήλων δήμων, κοινοτήτων, νομικών προσώπων

δημοσίου δικαίου και ιδρυμάτων αυτών, καθώς και έξοδα παράστασης αιρετών οργάνων δήμων και κοινοτήτων».

B. Σύμφωνα με τις τελευταίες αυτές διατάξεις, το αρμόδιο Τμήμα του Ελεγκτικού Συνεδρίου, όταν επιλαμβάνεται έφεσης κατά καταλογιστικής πράξης, που έχει εκδοθεί σε βάρος υπολόγου - αιρετού οργάνου ή υπαλλήλου - πρωτοβάθμιου οργανισμού τοπικής αυτοδιοίκησης για τις χρήσεις έως την 1^η.7.2005, δύναται, υπό την επιφύλαξη των ανωτέρω εξαιρέσεων, είτε να άρει τον καταλογισμό, εφ' όσον κρίνει ότι στο πρόσωπο του υπολόγου συνέτρεχε συγγνωστή πλάνη ως προς την επέλευση του ελλείμματος, είτε, συνεκτιμώντας τη βαρύτητα της δημοσιονομικής παράβασης και το πταίσμα του υπολόγου, σε συνδυασμό με την προσωπική και οικογενειακή του κατάσταση, να περιορίσει το ποσό του καταλογισμού έως το 1/10 αυτού, απαλλάσσοντας συγχρόνως τον καταλογισθέντα από τις επί του ελλείμματος προσαυξήσεις. Είναι δε, κατά την έννοια των διατάξεων αυτών, συγγνωστή η πλάνη, όταν ο υπόλογος όχι μόνον αγνοεί, αλλά και δεν θα μπορούσε να γνωρίζει τον μη νόμιμο χαρακτήρα των ενεργειών του, έστω κι αν κατέβαλε την προσήκουσα, ενόψει των πνευματικών και επαγγελματικών δυνατοτήτων του, επιμέλεια και προσοχή (βλ. Ελ. Συν. Ολομ. .../2014, .../2015, VII Τμ. .../2013, .../2014, .../2015).

VI. Σύμφωνα με την απορρέουσα από την έννοια του κράτους δικαίου και προβλεπομένη πλέον ρητώς στο άρθρο 25 παρ. 1 του Συντάγματος αρχή της αναλογικότητας, η οποία διατρέχει το σύνολο της έννομης τάξης και λαμβάνεται υπόψιν κατά την ερμηνεία και εφαρμογή οποιουδήποτε κανόνα δικαίου, συνάγεται ότι ο καταλογισμός, ο οποίος συνιστά την επαπειλούμενη κύρωση στις δημοσιονομικές υποθέσεις, δεν συνδέεται αναγκαίως και ακάμπτως με το ύψος του διαπι-

στωθέντος ελλείμματος. Τουτέστιν το ύψος του καταλογισμού, που ως κύρωση πλήττει αφεύκτως το δικαίωμα στην περιουσία του καταλογιζομένου, πρέπει να τελεί σε σχέση εύλογης αναλογίας αφενός μεν με το επελθόν δημοσιονομικό αποτέλεσμα, αφετέρου δε με τη βαρύτητα της δημοσιονομικής παράβασης. Συνεπώς, ενόψει της διάχυτης στην έννομη τάξη αρχή της αναλογικότητας, τυγχάνει σε κάθε περίπτωση ερευνητέο, είτε από το διοικητικό όργανο είτε από τον δικαστή, αφενός μεν ο βαθμός απόκλισης της συμπεριφοράς του βαρυνομένου από τη δημοσιονομική νομιμότητα, αφετέρου δε το είδος του ελλείμματος, ήτοι εάν είναι ουσιαστικό (επάγεται δηλαδή ισόποση ζημία στην οικεία δημόσια διαχείριση) ή τυπικό (οφείλεται δηλαδή σε τυπικές παραλείψεις κατά τη διενέργεια των δημοσίων δαπανών ή σε παραλείψεις σχετικά με την τήρηση των οικείων λογαριασμών) (Ελ.Συν. Ολομ. .../2019).

VII. A. Στο άρθρο 6 παρ. 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών (Ε.Σ.Δ.Α.), η οποία κυρώθηκε με το ν.δ. 53/1974 (Α' 256) και έχει, σύμφωνα με το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος, υπέρτερη έναντι των κοινών νόμων τυπική ισχύ, ορίζεται ότι: «Παν πρόσωπον κατηγορούμενον επί αδικήματι τεκμαίρεται αθών μέχρι της νομίμου αποδείξεως της ενοχής του». Σύμφωνα με τη νομολογία του ΕΔΔΑ, η διάταξη αυτή κατοχυρώνει το τεκμήριο αθωότητας αφενός ως διαδικαστική εγγύηση που συμβάλλει κυρίως στην τήρηση των δικαιωμάτων υπεράσπισης αφετέρου ως ουσιαστική εγγύηση, ως στοιχείο, δηλαδή, της προσωπικότητας του διωκόμενου προσώπου, που προωθεί τον σεβασμό της τιμής και της αξιοπρέπειάς του (ΕΔΔΑ, Κώνστας κατά Ελλάδος, 24.5.2011, σκ. 32). Συνεπώς, μετά την παύση των ποινικών διώξεων, το τεκμήριο αθωότητας επιβάλλει να ληφθεί υπόψη, σε

οποιασδήποτε φύσης μεταγενέστερη διαδικασία, το γεγονός ότι ο ενδιαφερόμενος έχει αθωωθεί (ΕΔΔΑ, Rushiti κατά Αυστρίας, 21.3.2000, Lamana κατά Αυστρίας, 10.7.2001, Teodor κατά Ρουμανίας, Allen κατά Ηνωμένου Βασιλείου - Τμήμα μείζονος σύνθεσης- 4.6.2013). Ειδικότερα, απόφαση διοικητικού δικαστηρίου ή δήλωση προερχόμενη από δημόσια αρχή, που έπονται τελικής αθωωτικής απόφασης ποινικού δικαστηρίου για το ίδιο πρόσωπο, δεν πρέπει να παραβλέπουν και να θέτουν εν αμφιβόλω την αθώωση, έστω κι αν αυτή εχώρησε λόγω αμφιβολιών (ΕΔΔΑ Σ.. κατά Ελλάδος, 27.9.2007), ως «τελική» δε απόφαση νοείται η αμετάκλητη απόφαση ποινικού δικαστηρίου (Ελ. Συν. Ολομ. .../2019, πρβλ. ΕΔΔΑ, Zolotukhin κατά Ρωσίας - Τμήμα μείζονος σύνθεσης- 10.2.2009, σκ. 107, ΣτΕ .../2018, .../2017, .../2016, .../2015, .../2014, .../2013).

Β. Για την ενεργοποίηση του, κατ' άρθρο 6 παρ. 2 της ΕΣΔΑ, τεκμηρίου αθωότητας πρέπει να υφίσταται σύνδεσμος (συνάφεια) μεταξύ της ολοκληρωθείσας ποινικής δίκης που έκρινε κατ' ουσίαν την κατηγορία και της επακολουθήσασας δίκης ενώπιον του διοικητικού δικαστηρίου. Αυτό δύναται να συμβαίνει όταν η παρεπόμενη δίκη προϋποθέτει την εξέταση της προηγηθείσας κρίσης του ποινικού δικαστηρίου, ιδίως δε στην περίπτωση που το διοικητικό δικαστήριο υποχρεούται να εκτιμήσει τα αποδεικτικά στοιχεία της ποινικής δικογραφίας, να εξετάσει τη συμμετοχή του προσφεύγοντος στα γεγονότα που οδήγησαν στην ποινική κατηγορία ή να λάβει θέση επί των υφιστάμενων ενδείξεων της πιθανής ενοχής αυτού (ΕΔΔΑ, Allen κατά Ηνωμένου Βασιλείου, ό.π., σκ. 104). Στην περίπτωση κατά την οποία διαπιστωθεί η εν λόγω συνάφεια, η οποία προϋποθέτει ουσιαστικό έλεγχο των πραγματικών στοιχείων της διαφοράς, το διοικητικό δικαστήριο οφείλει να απέσχει από τη διατύπωση κρίσης ή και αιτιολογίας, η

οποία θα έθετε εν αμφιβόλω το αθωωτικό αποτέλεσμα της οικείας ποινικής διαδικασίας (Ελ. Συν. Ολομ. .../2019, .../2017).

Γ. Κατά πάγια νομολογία του Ελεγκτικού Συνεδρίου (Ελ. Συν. Ολομ. .../2011, .../2013, .../2014, .../2016), η δημοσιονομική δίκη παρουσιάζει κατ' αρχήν αυτοτέλεια σε σχέση με την ποινική δίκη. Και τούτο, διότι ο υπόλογος φέρει δημοσιονομική ευθύνη για έλλειμμα που διαπιστώθηκε στη διαχείρισή του, η ευθύνη του δε αυτή, ως καθιερωθείσα κατά το σύστημα της νόθου αντικειμενικής ευθύνης (βλ. σκ. 3), θεμελιώνεται σε διαφορετικές προϋποθέσεις, αυτοτελείς σε σχέση με αυτές της ποινικής ευθύνης, ενόψει και του διαφορετικού σκοπού των ειδικών δημοσιονομικών διατάξεων, στις οποίες αυτή ερείδεται, δοθέντος ότι δεν αποσκοπεί στην καταστολή, αλλά στην αποκατάσταση του δημιουργηθέντος ελλείμματος. Περαιτέρω, όμως, ενόψει της ανωτέρω νομολογίας του ΕΔΔΑ, συντρέχει δέσμευση του Ελεγκτικού Συνεδρίου από την αθωωτική ποινική απόφαση, όταν επιλαμβάνεται εκ των υστέρων κατά την εκδίκαση υπόθεσης της δικαιοδοσίας του, εφόσον τα πραγματικά περιστατικά, αλλά και τα λοιπά στοιχεία που συγκροτούν την ποινική παράβαση, για την οποία έχει εκδοθεί απαλλακτική απόφαση, ταυτίζονται πλήρως με εκείνα στα οποία στηρίζεται ο καταλογισμός.

Δ. Ήδη, σύμφωνα με την, αναλογικά εφαρμοζόμενη στη δίκη ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου (άρθρο 123 του π.δ/τος 1225/1981, Α' 304, όπως ισχύει μετά την αντικατάστασή του με το άρθρο 12 παρ. 2 του ν. 3472/2006, Α' 135), διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 5 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (ν. 2717/1999, Α' 97), όπως ισχύει μετά την τροποποίησή της με το άρθρο 17 του ν. 4446/2016 (Α' 240/22.12.2016, έναρξη ισχύος αυτού από τη δημοσίευση του νόμου στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης) και η οποία θεσπίστηκε με σκοπό τον σεβασμό

του τεκμηρίου αθωότητας σε εναρμόνιση με τη σχετική νομολογία του ΕΔΔΑ (βλ. την οικεία αιτιολογική έκθεση), τα δικαστήρια δεσμεύονται από τις αμετάκλητες αθωωτικές αποφάσεις εκτός εάν η απαλλαγή στηρίχθηκε στην έλλειψη αντικειμενικών ή υποκειμενικών στοιχείων που δεν αποτελούν προϋπόθεση της διοικητικής παράβασης. Συνακόλουθα, μόνον εφόσον, κατά την εκδίκαση συγκεκριμένης διαφοράς, επιβεβαιωθεί ότι ανάμεσα στην ολοκληρωθείσα ποινική διαδικασία και τη δημοσιονομική δίκη έχει δημιουργηθεί ένας «εμφανής» σύνδεσμος που θεμελιώνεται, ειδικότερα, στην ταυτότητα αφενός των επίδικων κρίσιμων πραγματικών περιστατικών και αφετέρου της αντικειμενικής και της υποκειμενικής υπόστασης του ποινικού αδικήματος για το οποίο το πρόσωπο αθωώθηκε από το ποινικό δικαστήριο και της αντίστοιχης δημοσιονομικής παράβασης που του αποδίδεται με την καταλογιστική πράξη, η δημοσιονομική δίκη χάνει την αυτοτέλειά της (πρβλ. ΕΔΔΑ, Κ...και λοιποί κατά Ελλάδα, 30.4.2015, σκ. 88), υπό την έννοια ότι το Ελεγκτικό Συνέδριο, σεβόμενο το τεκμήριο αθωότητας, οφείλει, όχι απλώς να συνεκτιμήσει την αθωωτική ποινική απόφαση με τα λοιπά στοιχεία του φακέλου, αλλά να την ακολουθήσει, μη δυνάμενο να αποστεί από την κρίση αυτής (βλ. Ελ. Συν. VII Τμ. 1456/2019, πρβλ. Ολομ. .../2019, .../2017).

VIII. Στην υπό κρίση υπόθεση, από τα στοιχεία του φακέλου προκύπτουν τα εξής:

A. Κατόπιν καταγγελίας ομάδας πολιτών, η Οικονομική Επιθεωρήτρια της Διεύθυνσης Οικονομικής Επιθεώρησης Υπολοίπου Κεντρικής Μακεδονίας του Υπουργείου Οικονομικών, Α... Π..., διενήργησε έλεγχο στη διαχείριση του πρώην Δήμου Ε... και ήδη Δήμου Κ..., κατά τα έτη 1999 έως και 2006, τα πορίσματα του οποίου αποτυπώθηκαν στην ΕΜΠ .../18.2.2013πορισματική έκθεσή

της. Σύμφωνα με την τελευταία (βλ. σελ. 9-11 της πορισματικής έκθεσης), η οικονομική διαχείριση του Δήμου Ελλησπόντου κατά τα οικονομικά έτη 1999 έως και 2003, διεξαγόταν χειρόγραφα, μέσω του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων (Τ.Π.Δ.), γραφείο του οποίου έδρευε στη Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία (Δ.Ο.Υ.) Κ... και παρακολουθούσε την ταμειακή διαχείριση και την εκτέλεση του δημοτικού προϋπολογισμού. Τα βιβλία που τηρούσε ο Δήμος κατά την περίοδο αυτή (1999 – 2003) ήταν: α) βιβλίο εισπρακτέων εσόδων, β) καθολικό εξόδων, γ) βιβλίο τρεχούμενων λογαριασμών, δ) βιβλίο καθυστερηματικών καταλόγων και ε) βιβλίο ταμειακού απολογιστικού ελέγχου. Την 1^η.1.2004 ο Δήμος απέκτησε τη δική του ταμειακή υπηρεσία και άρχισε να εφαρμόζει το διπλογραφικό σύστημα, ενώ διαχειριζόταν τα έσοδα και τα έξοδά του μέσω της Εθνικής Τράπεζας Κ... στην οποία τηρούσε σχετικούς λογαριασμούς. Τα βιβλία που τηρούσε ο Δήμος κατά την περίοδο αυτή (2004 – 2006) ήταν: 1) Βιβλία ταμείου: στο δημοτικό ταμείο τηρούνταν και ενημερώνονταν μηχανογραφικά τα παρακάτω βιβλία: α) βιβλίο καθημερινό που αποτύπωνε τις ημερήσιες κινήσεις εισπράξεων - πληρωμών, β) βιβλίο τρεχούμενων λογαριασμών στο οποίο απεικονιζόταν η ανάλυση εσόδων - εξόδων, γ) βιβλίο καθολικό εσόδων - εξόδων στο οποίο παρακολουθούνταν, ανά κωδικό αριθμό του προϋπολογισμού, τα παραπάνω έσοδα και έξοδα. 2) Βιβλία λογιστηρίου: στο γραφείο προϋπολογισμού - διαχείρισης δαπανών τηρούνταν και ενημερώνονταν μηχανογραφικά τα κάτωθι βιβλία: α) αναλυτικό ημερολόγιο (γενικό) όλων των ταμειακών (εισπράξεις, πληρωμές) και των άλλων συμψηφιστικών συναλλαγών κάθε ημέρας, με ταυτόχρονη ενημέρωση των αντίστοιχων καθολικών, β) γενικό καθολικό που ενημερωνόταν καθημερινά και ταυτόχρονα κατά την ενημέρωση του ανωτέρω αναλυτικού ημερολογίου, γ) αναλυτικά καθολικά για τους

λογαριασμούς του γενικού καθολικού και δ) μητρώο παγίων για την παρακολούθηση των ενσώματων ακινητοποιήσεων του δήμου. Από 1^η.1.2004 έως και 31.12.2006 : 1) Τα έσοδα του Δήμου εισπράττονταν: α) με τη μηχανογραφική έκδοση διπλοτύπων εισπραξής από τους εισπράκτορες του Δήμου, για την καθημερινή εισπραξη πάσης φύσεως δημοτικών τελών και δικαιωμάτων. Για τα παραπάνω έσοδα εκδιδόταν στο τέλος κάθε μήνα ένα συγκεντρωτικό γραμματίο εισπραξής, β) με την μηχανογραφική έκδοση γραμματίων εισπραξής από τον ταμία του Δήμου για την εισπραξη κάθε άλλης μορφής εσόδου, προσόδου, μισθωμάτων, επιχορηγήσεων κλπ. του Δήμου. 2) Τα έξοδα του Δήμου πληρώνονταν με τη μηχανογραφική έκδοση αντίστοιχων χρηματικών ενταλμάτων πληρωμής. Τα εντάλματα πληρωμής αποτελούσαν το αποκλειστικό παραστατικό μέσω του οποίου διενεργούνται οι πληρωμές των προμηθευτών, η απόδοση των κρατήσεων, η μισθοδοσία του προσωπικού και τα έξοδα των αιρετών. Στα εντάλματα πληρωμής καταχωρούνταν αναλυτικά τα ποσά που αφορούσαν τη συνολική εκκαθαρισμένη δαπάνη ανά Κωδικό Αριθμό. Τα εντάλματα αυτά εκδίδονταν από το Γραφείο Διαχείρισης Δαπανών και υπογράφονται από τον Προϊστάμενο της Οικονομικής Υπηρεσίας και τον Δήμαρχο. Οι καταβολές στους δικαιούχους διενεργούνταν για τα μεν μεγάλα ποσά με επιταγές που εξέδιδε ο Δήμαρχος και οι οποίες βάρυναν τους τραπεζικούς λογαριασμούς του Δήμου, για τα δε μικρά ποσά διά του συστήματος της αυτοτελούς εξυπηρέτησης (μετρητά από το ταμείο).

Β. Περαιτέρω, από τον έλεγχο (βλ. σελ. 23 - 24 και 56 - 57 της πορισματικής έκθεσης) προέκυψε ότι, στο πλαίσιο χρηματοδότησης έργων από τον λεγόμενο «Τοπικό πόρο ανάπτυξης» του άρθρου 20 του ν. 2446/1996, εκδόθηκαν από τη Δ.Ε.Η. επιταγές της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος προς τον

Δήμο Ε... για τη διενέργεια έργων του Ειδικού Αναπτυξιακού Προγράμματος (ΕΑΠ). Η προσήκουσα διαδικασία διαχείρισης των εσόδων που προέρχονταν από το Τ.Π.Α. ήταν η εξής: α) Μέχρι και το 2003, που η διαχείριση των εσόδων του Δήμου γινόταν από το Τ.Π.Δ., τα ποσά κατατίθεντο στο Τ.Π.Δ. και εισπράττονταν από τον Δήμο με την έκδοση ισόποσων χειρόγραφων γραμματίων είσπραξης, τα οποία έπρεπε να καταχωρούνται στο χειρόγραφο βιβλίο εισπρακτέων εσόδων του αντίστοιχου έτους. β) Από το 2004, οπότε και ο Δήμος απέκτησε τη δική του ταμειακή υπηρεσία και εφεξής, δεν εκδίδονταν πλέον χειρόγραφα γραμμάτια είσπραξης, αλλά παραλαμβάνονται από τη Δ.Ε.Η. οι επιταγές στο όνομα του Δήμου Ελλησπόντου, το προϊόν τους κατατίθετο σε λογαριασμό που ο Δήμος τηρούσε στην Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, η είσπραξη δε αυτή έπρεπε να εμφανίζεται στο βιβλίο ταμείου με την ανάλογη λογιστική εγγραφή. Πλην όμως:

A) Για τη χρήση 1999, δεν ήταν καταχωρημένη στο βιβλίο εισπρακτέων εσόδων 1999 η επιταγή της Εθνικής Τράπεζας με αριθμό 2586181-4/3.5.1999, ποσού 7.000.000 δραχμών (και ήδη 20.542,92 ευρώ), που εκδόθηκε από τη Δ.Ε.Η. (Τ.Π.Α.) προς τον Δήμο Ε... και αφορούσε την «αποπεράτωση δρόμου από Τ... προς ΑΗΣ Αγ. Δ...».

B) Για τη χρήση 2000 δεν ήταν καταχωρημένες στο βιβλίο εισπρακτέων εσόδων 2000: 1) η επιταγή της Εθνικής Τράπεζας με αριθμό 1504248-9/17.1.2000, ποσού 8.858.000 δραχμών (και ήδη 25.995,60 ευρώ), που εκδόθηκε από τη Δ.Ε.Η. (Τ.Π.Α.) προς τον Δήμο Ε... και αφορούσε την «κατάσκηυή δρόμου από Τ... - ΑΗΣ Αγ. Δ...», 2) η επιταγή της Εθνικής Τράπεζας με αριθμό 3747741-8/14.7.2000, ποσού 6.617.000 δρχ. (και ήδη 19.418,93 ευρώ), που εκδόθηκε από τη Δ.Ε.Η. (Τ.Π.Α.) προς τον Δήμο Ε... και αφορούσε την «κατασκευή μπάρας στη θέση Σ... Κ...», 3) η επιταγή της Εθνικής Τράπεζας

με αριθμό 3747847-4/29.8.2000, ποσού 9.649.480 δρχ. (και ήδη 28.318,35 ευρώ), που εκδόθηκε από τη Δ.Ε.Η. (Τ.Π.Α.) προς τον Δήμο Ε... και αφορούσε την ασφαλιότητα διάφορων κοινοτικών δρόμων και την εσωτερική οδοποιία Δ....

Γ) Για τη χρήση 2001, δεν ήταν καταχωρημένη στο βιβλίο εισπρακτέων εσόδων 2001 η επιταγή της Εθνικής Τράπεζας με αριθμό 2649310-4/2.7.2001, ποσού 18.784.863 δρχ. (και ήδη 55.127,99 ευρώ), που εκδόθηκε από τη Δ.Ε.Η. (Τ.Π.Α.) προς τον Δήμο Ελλησπόντου και αφορούσε την κατασκευή τεχνικών έργων για την αντιπλημμυρική προστασία Β..., την εγκατάσταση θερμοσιφώνων και θερμαντικών σωμάτων στις κατασκευές Ζωοδόχου Πηγής, την κατασκευή κρασπεδορείθρων στο Δ.Δ. Α..., τη διαμόρφωση Πλατείας Δ.Δ. Κ..., την αποκατάσταση δρόμων κτηνοτροφικής ζώνης Ρ..., την κατασκευή παροχών ύδρευσης Δ.Δ. Τ... και τη συντήρηση Νεκροταφείου Π... και Δ) για τη χρήση 2006 δεν βρέθηκαν καταχωρημένες στο Ημερολόγιο Ταμείου 2006 : 1) η επιταγή της Εθνικής Τράπεζας με αριθμό 32875747-1/26.9.2006, ποσού 216.856,26 ευρώ, που εκδόθηκε από τη Δ.Ε.Η. (Τ.Π.Α.) προς τον Δήμο Ε... και αφορούσε την κατασκευή δικτύων - ύδρευσης αποχέτευσης Κ... και 2) η επιταγή της Εθνικής Τράπεζας με αριθμό 32875753-5/9.10.2006, ποσού 4.128,50 ευρώ, που εκδόθηκε από τη Δ.Ε.Η. (Τ.Π.Α.) προς τον Δήμο Ε... και αφορούσε την κατασκευή δικτύου ύδρευσης. Οι ως άνω επτά επιταγές, συνολικού ποσού 370.388,57 ευρώ, εισπράχθηκαν από τον εκκαλούντα, πλην των δύο τελευταίων, που εισπράχθηκαν από τον Ι... Σ..., υπάλληλο του Δήμου Ε..., ο οποίος εν συνεχεία το εισπραχθέν ποσό το απέδωσε στον εκκαλούντα. Συνεπώς, κατά τα προαναφερθέντα, τα ποσά των ανωτέρω επιταγών εισπράχθηκαν σε μετρητά από τον Δήμαρχο Ε..., ο οποίος δεν τα κατέθεσε, όπως νόμιμα όφειλε, στο Τ.Π.Δ. έως το έτος 2003 και στο ταμείο του Δήμου

Ε... το έτος 2006, αλλά τα διαχειρίστηκε εξωταμειακά κατά την κρίση του. Αναφορικά με τη διαχείριση των χρημάτων των ανωτέρω επιταγών, ο εκκαλών, στην ανωμοτί κατάθεσή του κατά τη διάρκεια του ελέγχου από την Επιθεωρήτρια ανέφερε ότι: «ο κύριος Φ... εκτέλεσε για το ανωτέρω χρονικό διάστημα (1999 – 2001) ένα έργο το οποίο χρηματοδοτήθηκε από τον Τ.Π.Α. στην παραπάνω χρονολογική περίοδο, για το οποίο δεν θυμάμαι τον τίτλο του έργου ούτε το ποσό του έργου. Τα υπόλοιπα έργα που αντιστοιχούν στα ποσά που δόθηκαν από τον Τ.Π.Α. (όπως ανωτέρω αναφέρονται) εκτελέστηκαν από τον Π... Χ... (εργολάβος ΔΕ) και τον Ν... Β... (εργολάβος ασφαλτικών). Για όλα τα ανωτέρω έργα μου εξέδιδαν τιμολόγια για τα οποία ο Δήμος εξέδιδε αντίστοιχα χρηματικά εντάλματα πληρωμής (ΧΕΠ). Θέλω να συμπληρώσω ότι για όλα τα παραπάνω έργα υπήρχαν υπερβάσεις του ποσού της μελέτης. Για τις υπερβάσεις των ανωτέρω έργων πλήρωνα τους εργολάβους από τα χρήματα του Τ.Π.Α., χωρίς να μου εκδώσουν κανένα φορολογικό στοιχείο. Ο ταμίας του Δήμου δεν ήξερε για τις πληρωμές που έκανα. Όσον αφορά εάν υπήρχαν αποφάσεις έγκρισης από το Δημοτικό Συμβούλιο ή από τη Δημαρχιακή Επιτροπή, για τα έργα για τα οποία εκδόθηκαν Χ.Ε.Π. υπάρχουν αποφάσεις Δημοτικού Συμβουλίου και Δημαρχιακής Επιτροπής, [ενώ] για τις πληρωμές των υπερβάσεων δεν υπάρχουν αποφάσεις». Η Επιθεωρήτρια μετέβη στα γραφεία του πρώην Δήμου Ε... και αναζήτησε τα Χ.Ε.Π. που εκδόθηκαν για τα έργα που έγιναν και πληρώθηκαν με τις ανωτέρω επιταγές. Από τον έλεγχο των ανωτέρω Χ.Ε.Π. σε συνδυασμό με την «Κατάσταση εκταμιεύσεων από το Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα (Τ.Π.Α.) για λογαριασμό του Δήμου Ε... κατά τα έτη 1999 – 2006», τις καταστάσεις πληρωμών έργων 1999 – 2001 και τα συνημμένα στις επιταγές έγγραφα, προέκυψαν τα εξής

(βλ. σελ. 57-61): 1) η επιταγή 2586181-4/3.5.1999, ποσού 7.000.000 δραχμών (και ήδη 20.542,92 ευρώ αφορά το έργο «Αποπεράτωση δρόμου από Γ... προς ΑΗΣ (Ατμοηλεκτρικός Σταθμός) Αγίου Δ...» και για την πληρωμή του εργολάβου Σ... Λ..., εκδόθηκε το 35/28.7.1999 τιμολόγιο παροχής υπηρεσιών (Τ.Π.Υ.) που εξοφλήθηκε στις 28.7.1999 με το Χ.Ε.Π. 256/28.6.1999, σε βάρος του ΚΑΕ70/151.9β (έκδοση και πληρωμή Χ.Ε.Π. μετά την έκδοση της επιταγής). 2) Η επιταγή 1504248-9/17.1.2000, ποσού 8.858.000 δρχ. (και ήδη 25.995,60 ευρώ), αφορά το ίδιο ως άνω έργο και παρότι γι' αυτήν δεν βρέθηκε Χ.Ε.Π., η Επιθεωρήτρια κατέληξε ότι πληρώθηκε διότι: i) η Δ.Ε.Η. δεν εξέδιδε επιταγή εάν δεν υπήρχε «θεώρηση πιστοποίησης εργασιών (δαπανών)» και ii) στην κατάσταση «Πληρωμές έργων έτους 1999» που υπογράφεται από τον Προϊστάμενο της Τεχνικής Υπηρεσίας του Δήμου, φαίνεται να δόθηκε το ποσό των 15.858.000 δρχ. [7.000.000 (ποσό πρώτης επιταγής) + 8.858.000 (ποσό δεύτερης επιταγής)] μέσω του Τ.Π.Α. στον εργολάβο Σ... Λ... για το προαναφερθέν έργο. 3) Η επιταγή 3747741-8/14.7.2000, ποσού 6.617.000 δρχ. (και ήδη 19.418,93 ευρώ), αφορά το έργο «Κατασκευή μπάρας στη θέση Σ... Κ...» και για την πληρωμή του εργολάβου Ι... Κ..., εκδόθηκε το 310/13.12.1999 Τ.Π.Υ. που εξοφλήθηκε στις 13.12.1999 με το Χ.Ε.Π. 688/13.12.1999, σε βάρος του ΚΑΕ 151.9β (έκδοση και πληρωμή Χ.Ε.Π. πριν την έκδοση της επιταγής). Το έργο αυτό εντάχθηκε οριστικά στον Τοπικό Πόρο Ανάπτυξης (Τ.Π.Α.) με την 986/ 25.3.2000 απόφαση της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης (ΝΑ) Κ... και η πιστοποίηση των εργασιών του θεωρήθηκε από την Επιτροπή Ελέγχου στις 5.7.2000 (βλ. το 1523/5.7.2000 έγγραφο της ΝΑ Κ.... 4) Από την επιταγή 3747847-4/29.8.2000, ποσού 9.649.480 δρχ. (και ήδη 28.318,35 ευρώ): α) Ποσό 6.427.000 δρχ. αφορά το έργο «Ασφαλτό-

στρωση κοινοτικών δρόμων» και για την πληρωμή του εργολάβου Σ... Λ..., εκδόθηκε το Τ.Π.Υ. 61/9.2.2000 που πληρώθηκε στις 9.2.2000 με το Χ.Ε.Π. 1013/8.2.2000, σε βάρος του ΚΑΕ 151.9β (έκδοση και πληρωμή Χ.Ε.Π. πριν την έκδοση της επιταγής). Το έργο αυτό εντάχθηκε οριστικά στον Τοπικό Πόρο Ανάπτυξης (Τ.Π.Α.) με την 1586/10.8.2000 απόφαση της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης (ΝΑ) Κ... και η πιστοποίηση των εργασιών του θεωρήθηκε από την Επιτροπή Ελέγχου στις 24.8.2000 (βλ. το 1653/24.8.2000 έγγραφο της ΝΑ Κ...). β) Ποσό 3.222.480 δρχ. αφορά το έργο «Εσωτερική Οδοποιία Δ...» και για την πληρωμή του εργολάβου Χ... Π..., εκδόθηκε το χωρίς ημερομηνία υπ' αριθ. 93 Τ.Π.Υ., που εξοφλήθηκε στις 25.2.2000 με το Χ.Ε.Π. 1106/23.2.2000, σε βάρος του ΚΑΕ 70.151.90 (έκδοση και εξόφληση Χ.Ε.Π. πριν την έκδοση της επιταγής). Το έργο αυτό εντάχθηκε οριστικά στον Τοπικό Πόρο Ανάπτυξης (Τ.Π.Α.) με την 1587/10.8.2000 απόφαση της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης (ΝΑ) Κ... και η πιστοποίηση των εργασιών του θεωρήθηκε από την Επιτροπή Ελέγχου στις 11.8.2000 (βλ. το 1643/ 17.8.2000 έγγραφο της ΝΑ Κ...). 5) Από την επιταγή 2649310-4/2.7.2001, συνολικού ποσού 18.784.863 δρχ. (και ήδη 55.127,99 ευρώ): α) Ποσό 664.471 δρχ. αφορά την «Κατασκευή τεχνικών έργων για την αντιπλημμυρική προστασία Β...», για το οποίο δεν εκδόθηκε Χ.Ε.Π., αλλά δεν αμφισβητείται η πληρωμή του από την Επιθεωρήτρια διότι: i) η Δ.Ε.Η. δεν εξέδιδε επιταγή εάν δεν υπήρχε «θεώρηση πιστοποίησης εργασιών (δαπανών)» και ii) στην κατάσταση «Πληρωμές έργων έτους 2001» που υπογράφεται από τον Προϊστάμενο της Τεχνικής Υπηρεσίας του Δήμου, φαίνεται να δόθηκε το ποσό των 664.471 δρχ. μέσω του Τ.Π.Α. στον εργολάβο Ι... Μ... για το προαναφερθέν έργο. Το έργο αυτό εντάχθηκε οριστικά στον Τοπικό Πόρο Ανάπτυξης (Τ.Π.Α.)

με την .../18.10.2000 απόφαση της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης (ΝΑ) Κ... και η πιστοποίηση των εργασιών του θεωρήθηκε από την Επιτροπή Ελέγχου στις 29.6.2001 (βλ. το 318/29.6.2001 έγγραφο της ΝΑ Κ...). β) Ποσό 1.999.864 δρχ. αφορά το έργο «Εγκατάσταση θερμοσιφώνων και θερμαντικών σωμάτων στις κατασκηνώσεις της Ζωοδόχου Πηγής», για το οποίο δεν εκδόθηκε Χ.Ε.Π. από τον Δήμο, ούτε τιμολόγιο από τον εργολάβο και για αυτόν τον λόγο επιβλήθηκε στον τελευταίο πρόστιμο από το ΣΔΟΕ. Το έργο αυτό εντάχθηκε οριστικά στον Τοπικό Πόρο Ανάπτυξης (Τ.Π.Α.) με την ../5.6.2001 απόφαση της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης (ΝΑ) Κ... και η πιστοποίηση των εργασιών του θεωρήθηκε από την Επιτροπή Ελέγχου στις 29.6.2001 (βλ. το 312/29.6.2001 έγγραφο της ΝΑ Κ...). γ) Ποσό 3.239.100 δρχ. αφορά το έργο «Κατασκευή κρασποδορείθρων στο ΔΔ Α...» και για την πληρωμή του, ο εργολάβος Χ... Π... εξέδωσε το, χωρίς ημερομηνία, υπ' αριθ. 83 Τ.Π.Υ., που εξοφλήθηκε στις 8.10.1999 με το Χ.Ε.Π. 520/8.10.1999, σε βάρος του ΚΑΕ 70.151.9β (έκδοση και πληρωμή Χ.Ε.Π. πριν την έκδοση της επιταγής). Το έργο αυτό εντάχθηκε οριστικά στον Τοπικό Πόρο Ανάπτυξης (Τ.Π.Α.) με την .../21.6.2000 απόφαση της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης (ΝΑ) Κ... και η πιστοποίηση των εργασιών του θεωρήθηκε από την Επιτροπή Ελέγχου στις 29.6.2001 (βλ. το 317/29.6.2001 έγγραφο της ΝΑ Κ...). δ) Ποσό 2.764.217 δρχ. αφορά το έργο «Διαμόρφωση πλατείας στο ΔΔ Κ...» και για την πληρωμή του, ο εργολάβος Ι... Θ... εξέδωσε το 76/27.11.2000 ΤΠΥ το οποίο εξοφλήθηκε στις 7.12.2000 με το ΧΕΠ .../1.12.2000, σε βάρος του ΚΑΕ 55.171.90 (έκδοση και εξόφληση ΧΕΠ πριν την έκδοση της επιταγής). Το έργο αυτό εντάχθηκε οριστικά στον Τοπικό Πόρο Ανάπτυξης (ΤΠΑ) με την 295/21.6.2000 απόφαση της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης (ΝΑ) Κ... και η πιστοποίηση

των εργασιών του θεωρήθηκε από την Επιτροπή Ελέγχου στις 29.6.2001 (βλ. το 319/29.6.2001 έγγραφο της ΝΑ Κ...). ε) Ποσό 3.186.000 δρχ. αφορά το έργο «Αποκατάσταση δρόμων κτηνοτροφικής ζώνης Ρ.» και για την πληρωμή του, ο εργολάβος Ι...Θ... εξέδωσε το 73/10.10.2000 ΤΠΥ, που εξοφλήθηκε στις 12.10.2000 με το ΧΕΠ 615/12.10.2000, σε βάρος του ΚΑΕ 55.171.9δ (έκδοση και εξόφληση ΧΕΠ πριν την έκδοση της επιταγής). Το έργο αυτό εντάχθηκε οριστικά στον Τοπικό Πόρο Ανάπτυξης (ΤΠΑ) με την .../21.6.2000 απόφαση της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης (ΝΑ) Κ... και η πιστοποίηση των εργασιών του θεωρήθηκε από την Επιτροπή Ελέγχου στις 29.6.2001 (βλ. το .../29.6.2001 έγγραφο της ΝΑ Κ...). στ) Ποσό 3.553.664 δρχ. αφορά το έργο «Παροχές ύδρευσης στο ΔΔ Τετραλόφου» και για την πληρωμή του ο εργολάβος Θωμά Ζανδές εξέδωσε το 50/22.11.2000 ΤΠΥ που πληρώθηκε στις 23.11.2000 με το ΧΕΠ 694/21.11.2000, σε βάρος του ΚΑΕ 55.171.9δ (έκδοση και πληρωμή ΧΕΠ πριν την έκδοση της επιταγής). Το έργο αυτό εντάχθηκε οριστικά στον Τοπικό Πόρο Ανάπτυξης (ΤΠΑ) με την 293/21.6.2000 απόφαση της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης (ΝΑ) Κ... και η πιστοποίηση των εργασιών του θεωρήθηκε από την Επιτροπή Ελέγχου στις 29.6.2001 (βλ. το .../29.6.2001 έγγραφο της ΝΑ Κ...). ζ) Ποσό 3.377.547 δρχ. αφορά το έργο «Συντήρηση και επέκταση νεκροταφείου στο ΔΔ Π...», ποσού 3.377.547 ευρώ και για την πληρωμή του, ο εργολάβος εξέδωσε το 64/29.5.2000 ΤΠΥ που εξοφλήθηκε στις 30.5.2000 με το ΧΕΠ 332/29.5.2000, σε βάρος του ΚΑΕ 55.171.90 (έκδοση και εξόφληση ΧΕΠ πριν την έκδοση της επιταγής). Το έργο αυτό εντάχθηκε οριστικά στον Τοπικό Πόρο Ανάπτυξης (ΤΠΑ) με την 292/21.6.2000 απόφαση της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης (ΝΑ) Κ... και η πιστοποίηση των εργασιών του θεωρήθηκε από την

Επιτροπή Ελέγχου στις 29.6.2001 (βλ. το 322/29.6.2001 έγγραφο της ΝΑ Κ...).

Κατόπιν τούτων, η Επιθεωρήτρια καταλήγει ότι: «τα έργα που έγιναν και χρηματοδοτήθηκαν από τον ΤΠΑ και αφορούν τις [πέντε] επίμαχες επιταγές για το χρονικό διάστημα 1999 – 2001 έγιναν από τους εργολάβους, Λ... Σ... (2 έργα), Κ... Ι... (1 έργο), Π... Χ... (2 έργα), Μ... Ι... (1 έργο), Φ... Γ... (1 έργο), Θ... Ι... (1 έργο), Ζ...Θ... (1 έργο) και Μ... Γ... (1 έργο). Όσα λοιπόν ισχυρίζεται στις καταθέσεις του ο πρώην Δήμαρχος κ. Τ... Κ... (για το ποιοι κατασκεύασαν τα συγκεκριμένα έργα, τις υπερβάσεις του ποσού της μελέτης, της μη έκδοσης παραστατικών στοιχείων) δεν έχουν λογική βάση, είναι αναληθή και αβάσιμα, αφού τα περισσότερα έργα κατασκευάστηκαν από άλλους εργολάβους, εκδόθηκαν φορολογικά στοιχεία και πληρώθηκαν από τον Δήμο με την έκδοση των αντίστοιχων ΧΕΠ (πλην του έργου που εκτελέστηκε από τον Φ... Γ...).».

Αναφορικά με τις λοιπές δύο (2) επιταγές (επιταγή με αριθμό 32875747-1/26.9.2006, ποσού 216.856,26 ευρώ και επιταγή με αριθμό 32875753-5/9.10.2006, ποσού 4.128,50 ευρώ), από τον έλεγχο διαπιστώθηκαν τα εξής (βλ. σελ. 49 και 65 της πορισματικής): Με το 116/7.6.2006 έγγραφο της Ν.Α. Κ... εντάχθηκε στο Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα (ΕΑΠ) του Τοπικού Πόρου Ανάπτυξης (ΤΠΑ) Κοζάνης, το έργο «Κατασκευή εσωτερικού δικτύου ύδρευσης και αποχέτευσης ακαθάρτων και ομβρίων νέου οικισμού Κ... και λοιπές δαπάνες μετεγκατάστασης» με κωδικό 1.2.36, συνολικού ποσού 1.120.571,59 ευρώ. Ο Δήμος Ε... ζήτησε από τη ΝΑ Κοζάνης (βλ. τα .../8.9.2006 και .../29.9.2006 έγγραφά του), τη μεταφορά ποσού 216.856,26 ευρώ (επιταγή ΤΠΑ με αριθμό 32875747-1/26.9.2006) και 4.128,50 ευρώ (επιταγή ΤΠΑ με αριθμό 32875753-5/9.10.2006) στο κονδύλι του έργου «λοιπές δαπάνες μετεγκατάστασης» προκειμένου το ποσό

αυτό να καλύψει την πληρωμή της πρώτης δόσης στην Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος (ΑΤΕ) και την έκδοση οριστικών τίτλων των οικοπέδων για λογαριασμό των κατοίκων του νέου οικισμού Κ... Η ΝΑ Κ... ενέκρινε τα ανωτέρω κάνοντας δεκτές τις πιστοποιήσεις με αριθ. 1/8.9.2006 και 2/28.9.2006 και το συνολικό ποσό της πρώτης επιταγής και 1.318,92 ευρώ από την δεύτερη επιταγή (για το υπόλοιπο ποσό των 2.809,58 ευρώ ο εκκαλών ανέφερε «δεν ξέρω, δεν θυμάμαι», βλ. σελ. 64 της πορισματικής) κατατέθηκαν στην Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος από τον Κ... Τ... για την πληρωμή της πρώτης δόσης των νέων κληρούχων Κ... Συνεπώς, «(...) τα ποσά των δύο επιταγών, ήτοι σύνολο 220.984,76 ευρώ που εισπράχθηκαν από τον κ. Τ... Κ... δεν καταχωρήθηκαν στο Ημερολόγιο Ταμείου 2006 (...) και το ποσό [αυτό] το διαχειρίστηκε εξωταμειακά κατά την κρίση του ο Δήμαρχος κ. Τ... Κ...».

Γ. Σύμφωνα με το τελικό πόρισμα του ελέγχου (βλ. σελ. 66-68 της πορισματικής έκθεσης), «διαπιστώθηκε η ύπαρξη ελλείμματος (...) ποσού 370.388,56 ευρώ [που] (...) δημιουργήθηκε με την ιδιοποίηση [του] χρηματικού ποσού των επιταγών που εξέδωσε η Δ.Ε.Η. προς τον Δήμο Ε... (μέσω ΤΠΑ) για να γίνουν έργα αναπτυξιακού προγράμματος στον Δήμο (...). Η διαφορά (έλλειμμα) των 370.388,57 ευρώ θα έπρεπε να υπάρχει ως επιπλέον χρηματικό διαθέσιμο του Δήμου στους τραπεζικούς λογαριασμούς του ή ακόμη και στο ταμείο του Δήμου ως μετρητά (αθροιστικά) κατά το τέλος της ελεγχόμενης περιόδου (31.12.2006), επαυξάνοντας τα υπάρχοντα ταμειακά υπόλοιπα και μετρητά του Δήμου (...). Τα ποσά των επιταγών που εισπράχθηκαν από τον Δήμαρχο τα έτη 1999 – 2001 δεν κατατέθηκαν στο Τ.Π.Δ. και, συνεπώς, δεν εκδόθηκαν αντίστοιχα γραμμάτια είσπραξης και δεν καταχωρήθηκαν στα βιβλία

εισπρακτέων εσόδων του Δήμου, ενώ για το έτος 2006 εισπράχθηκαν τα ποσά των επιταγών από τον Δήμαρχο σε μετρητά χωρίς να τηρηθούν οι προβλεπόμενες από τον νόμο διαδικασίες, δηλαδή να κατατεθούν τα χρήματα στο ταμείο του Δήμου ή σε τραπεζικό λογαριασμό στο όνομα του Δήμου και μετά να γίνει η εκταμίευση (...). Ο έλεγχος προτίθεται να καταλογίσει στον κ. Τ... Κ... του Γ..., πρώην Δήμαρχο Ε..., το ποσό των (...) 370.388,57 ευρώ (...) πλέον των προσαυξήσεων (...), γιατί με τη δική του ευθύνη πραγματοποιήθηκε η διαδικασία της εξωταμειακής διαχείρισης του ανωτέρω ποσού, ενεργώντας ο ίδιος για τη διάθεση αυτού χωρίς νόμιμα δικαιολογητικά και χωρίς να υφίσταται νόμιμα αναγνωρισμένη οφειλή του Δήμου, έτσι ώστε εκ των ενεργειών του να καθίσταται υπόλογος για τη διαχείριση αυτών των χρημάτων (...).

Δ. Με το 930/25.2.2013 έγγραφο της Διεύθυνσης Οικονομικής Επιθεώρησης Υπολοίπου Κεντρικής Μακεδονίας του Υπουργείου Οικονομικών, τέθηκε υπ' όψιν του εκκαλούντος η .../18.2.2013 πορισματική έκθεση και του χορηγήθηκε δεκαήμερη προθεσμία για την υποβολή αντιρρήσεων. Μετά την άπρακτη παρέλευση της ανωτέρω προθεσμίας και την .../13.3.2013 πρόσκληση προς τον εκκαλούμενο για την καταβολή ποσού 801.148,12 ευρώ (370.388,57 ευρώ, πλέον προσαυξήσεων ύψους 430.759,55 ευρώ) στην οποία ο τελευταίος δεν ανταποκρίθηκε, εκδόθηκε η ήδη προσβαλλόμενη καταλογιστική απόφαση.

Ε. Με την 39/2017 απόφαση του Τριμελούς Εφετείου Κακουργημάτων Δ... Μ..., που έχει καταστεί αμετάκλητη (βλ. την από 29.3.2018 βεβαίωση καθαρογραφής του Εφετείου Δυτικής Μακεδονίας, σύμφωνα με την οποία η ανωτέρω απόφαση «δημοσιεύθηκε την 1^η.3.2007, καθαρογράφηκε στις 3.5.2017, με αύξοντα αριθμό 116 και κατ' αυτής δεν ασκήθηκε κανένα ένδικο μέσο μέχρι

χθες»), ο εκκαλών αθωώθηκε από την κατηγορία της υπεξαίρεσης στην υπηρεσία κατ' εξακολούθηση, με αντικείμενο συνολικής αξίας άνω των 120.000 ευρώ σε βάρος Ο.Τ.Α., με επιτευχθέν όφελος και ζημία άνω των 150.000 ευρώ, με την ιδιαζόντως επιβαρυντική περίσταση της μακροχρόνιας τέλεσης του εγκλήματος. Σύμφωνα με το σκεπτικό της απόφασης: «(...) από τις καταθέσεις των μαρτύρων κατηγορίας και υπεράσπισης που εξετάστηκαν ενόρκως στο ακροατήριο του Δικαστηρίου τούτου, από την ανάγνωση των εγγράφων που αναφέρονται στα πρακτικά της δίκης αυτής, την απολογία του κατηγορουμένου και την όλη αποδεικτική διαδικασία, αποδείχθηκε ότι, στον κατηγορούμενο αποδόθηκε ότι, όντας υπάλληλος, κατά την έννοια των άρθρων 13α και 263 ΠΚ, ήτοι Δήμαρχος του Δήμου Ε..., εισέπραξε από τη Δ.Ε.Η. επτά επιταγές, συνολικού ποσού 370.388,57 ευρώ, που προορίζονταν για την κατασκευή δικτύων ύδρευσης και αποχέτευσης και εν γένει έργων υποδομής, ποσά τα οποία δεν καταχώρησε στα έσοδα του Δήμου, αλλά ενσωμάτωσε στην ατομική του περιουσία. Η πράξη αυτή δεν απεδείχθη ότι ετελέσθη κατά την αντικειμενική της υπόσταση, αντίθετα απεδείχθη ότι τα χρήματα των επιταγών διέθεσε ο κατηγορούμενος υπέρ των δημοτών, προκειμένου να αποπληρωθούν οι τίτλοι ιδιοκτησίας που εκδόθηκαν γι' αυτούς και στο πλαίσιο της μετεγκατάστασης της κοινότητας Κ... - Κ.... Στην κρίση αυτή άγεται το Δικαστήριο ιδιαίτερα από την κατάθεση της μάρτυρος Α... Π... [υπαλλήλου της Υπηρεσίας Δημοσιονομικών Ελέγχων], σύμφωνα με την οποία: “εγώ θεωρώ ότι τα 216 χιλιάδικα δόθηκαν για τον σκοπό της μετεγκατάστασης του Κ.... Δόθηκαν για να εκδοθούν οι τίτλοι στα οικόπεδα (...). Εγώ τώρα το βλέπω ότι τα χρήματα δόθηκαν για τα οικόπεδα (...)”, του μάρτυρα Δ... Κ... [υπάλληλος της Δ.Ε.Η.] κατά την οποία: “(...) ναι, πράττει καλώς και πληρώνει

για να αποκτήσουν οικόπεδα οι πολίτες (...) για τον συγκεκριμένο άνθρωπο πιστεύω δεν το έκανε για να ιδιοποιηθεί κάτι (...) υπήρχε τεράστια πίεση από τους κατοίκους που βρέθηκαν σε δύσκολη θέση (...)”, του μάρτυρα Ι... Σ... σύμφωνα με την οποία: “εγώ ήμουν δημοτικός υπάλληλος και είχα εξουσιοδότηση από τον Δήμαρχο να εισπράττω και να καταθέτω (...) ο Δήμαρχος μου ζήτησε να πάω στην Εθνική Τράπεζα και να πληρώσω τα οικόπεδα (...) μου έκανε ένα “εντέλλεσθε” και τα πήρα και τα κατέθεσα στην Αγροτική (...) ήμουν παρών στην Αγροτική Τράπεζα και οι πολίτες έπαιρναν με διπλότυπο υπέρ του καθενός (...) έπρεπε να εκδοθούν 600 εντάλματα (...)”, της μάρτυρος Α... Κ..., σύμφωνα με την οποία “(...) το ποσό δεν το θυμάμαι ακριβώς (...) το έφερε ο Πρόεδρος και πληρώθηκε η πρώτη δόση (...) θα μπορούσε να ελεγχθεί πού πήγαν (...)”. Πρέπει επομένως να κηρυχθεί αθώος της αποδοθείσας κατηγορίας ως ουδέν ποσό οικειοποιηθείς και μηδεμίαν υπεξαίρεση διαπράξας».

ΙΧ. Α. Κατόπιν όλων των ανωτέρω το Τμήμα κρίνει τα ακόλουθα: Η παράλειψη εισαγωγής ως εσόδου στη διαχείριση του Δήμου Ε... του ποσού των ως άνω επτά επιταγών και η εξωταμειακή διαχείριση του ποσού αυτού προς αποπληρωμή των άνω τίτλων ιδιοκτησίας, που εκδόθηκαν στο πλαίσιο της μετεγκατάστασης της κοινότητας Κ... - Κ..., χωρίς την έκδοση χρηματικών ενταλμάτων πληρωμής, κατόπιν προηγούμενης τήρησης της νόμιμης προς τούτο διαδικασίας (ανάληψη και εκκαθάριση σχετικών δαπανών), συνιστά έλλειμμα στη διαχείριση του ως άνω Δήμου, σύμφωνα με όσα έγιναν δεκτά στη σκέψη ΙΙ Α της παρούσας. Για το έλλειμμα δε αυτό ευθύνεται ο εκκαλών, ο οποίος, κατά τα ανωτέρω, δεν εισήγαγε, ως όφειλε, το ποσό των άνω επιταγών στη χρηματική

διαχείριση του Δήμου, αλλά το διαχειρίστηκε εξωταμειακά, παρακάμπτοντας, με βαρεία αμέλεια, την τήρηση της προαναφερόμενης νόμιμης διαδικασίας πληρωμής. Περαιτέρω, αρμοδίως, δυνάμει του άρθρου 12 παρ. 1 του ν.δ/τος 1264/1942, η Οικονομική Επιθεωρήτρια καταλόγισε με την προσβαλλόμενη απόφασή της, σε βάρος του εκκαλούντος, το ως άνω έλλειμμα, απορριπτομένου ως αβασίμου του σχετικού λόγου έφεσης. Η δε απόφαση αυτή είναι πλήρως και επαρκώς αιτιολογημένη, διότι από το σώμα της, σε συνδυασμό με την .../18.2.2013 οικεία πορισματική έκθεση, στην οποία αυτή ρητά παραπέμπει, προκύπτουν η νομική και πραγματική αιτία του επίμαχου καταλογισμού. Ακολούθως, με την κρινόμενη έφεση προβάλλεται ότι οι επίμαχες δαπάνες υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής των νομοποιητικών διατάξεων των άρθρων 26 του ν. 3274/2004 και 34 του ν. 3801/2009 διότι, εκ παραδρομής οι επιταγές δεν καταχωρήθηκαν στα βιβλία του Δήμου, το δε προϊόν τους, ο εκκαλών δεν το ιδιοποιήθηκε αλλά το διέθεσε για έργα, εργασίες, προμήθειες και λοιπές δραστηριότητες του Δήμου. Ο λόγος αυτός είναι αβάσιμος, διότι το καταλογισθέν έλλειμμα προκλήθηκε από την εξωταμειακή διαχείριση του προϊόντος των επιταγών και, ως εκ τούτου, δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των ανωτέρω διατάξεων, οι οποίες στο μέτρο που αναφέρονται σε «δαπάνες που πληρώθηκαν σε βάρος των προϋπολογισμών» των δήμων δεν συγχωρούν τη νομιμοποίηση δαπανών που διενεργήθησαν επέκεινα των διατάξεων του λογιστικού των δήμων και χωρίς την τήρηση των στοιχειωδών κανόνων αυτού (Ελ.Συν. Ολομ. ... και .../2011, ..., .../2013, ..., .../2014, .../2019 και VII Τμ. .../2016). Εξάλλου, ούτε η εξωταμειακή διάθεση των ως άνω χρημάτων για την κάλυψη δημοτικών αναγκών θα μπορούσε να νομιμοποιηθεί με τις ανωτέρω διατάξεις διότι δεν πληρούνται όλες οι σωρευτικά απαιτούμενες, από αυτές, προϋποθέσεις αφού, σε

κάθε περίπτωση, δεν προκύπτει ότι σχετικές δαπάνες έχουν εγκριθεί και βεβαιωθεί από τα αρμόδια δημοτικά όργανα (Ελ.Συν. VII Τμ. .../2016, ..., ..., .../2014, .../2013, .../2008). Εξάλλου, με τον καταλογισμό του εκκαλούντος δεν παραβιάζεται το διατακτικό της ως άνω αμετάκλητης αθωωτικής απόφασης του ποινικού δικαστηρίου ούτε η αρχή *ne bis in idem*, όπως αβασίμως προβάλλεται με την κρινόμενη έφεση. Ειδικότερα, με την ποινική αυτή απόφαση επιβεβαιώνονται πλήρως τα πραγματικά περιστατικά που λήφθηκαν υπόψη για τη θεμελίωση της ευθύνης του ως υπολόγου, ήτοι η εξωταμειακή εκ μέρους του διαχείριση του ποσού των άνω επιταγών, και, κατ' ακολουθία, δεν υφίσταται αντίθεση μεταξύ των διαπιστώσεων της απόφασης αυτής και της προσβαλλόμενης πράξης. Εξάλλου, ο καταλογισμός δεν ερείδεται αυτοτελώς στην παραδοχή ότι ο εκκαλών δημιούργησε το έλλειμμα για να ωφεληθεί ο ίδιος και να το ενσωματώσει στην περιουσία του, κατηγορία από την οποία αθώωθηκε αμετάκλητα, αλλά επάλληλα και κυρίως στη διάφορη παραδοχή, που υιοθετείται και από την ποινική απόφαση, ότι διαχειρίστηκε εξωταμειακά το προϊόν των επιταγών, διαθέτοντάς το για την κάλυψη δημοτικών αναγκών (πρβλ. Ελ.Συν. VII Τμ. .../2019, .../2016, .../2013). Περαιτέρω, δεδομένου ότι οι διατάξεις του άρθρου 37 παρ. 1 του ν. 3801/2009 (βλ. όμοιου περιεχομένου διάταξη του άρθρου 105 του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο) δεν εφαρμόζονται σε δαπάνες που πληρώθηκαν μετά την 1^η.7.2005 (Ελ.Συν. VII Τμ. .../2018, .../2019), η επίκλησή τους από τον εκκαλούντα, όσον αφορά τη διαχείριση των επιταγών της χρήσης του έτους 2006, είναι νόμω αβάσιμη. Όσον αφορά δε, τις επιταγές των χρήσεων 1999-2001, είναι ουσία αβάσιμος ο λόγος έφεσης περί απαλλαγής του εκκαλούντος από το συνολικό ποσό του καταλογισμού, δυνάμει των προαναφερθεισών

διατάξεων, λόγω συνδρομής συγγνωστής πλάνης στο πρόσωπό του, διότι βάσει της ιδιότητάς του ως Δήμαρχος και της, λόγω αυτής, ενασχόλησής του με τη διοίκηση των τοπικών υποθέσεων, όφειλε και μπορούσε να γνωρίζει τον βασικό κανόνα που διέπει την οικονομική διαχείριση των δήμων, ότι δηλαδή τα χρήματα που εισέπραττε για λογαριασμό του Δήμου έπρεπε να τα εισαγάγει στην ταμειακή διαχείρισή του κι όχι να τα διαχειρίζεται εξωταμειακά. Εντούτοις, κατ' εφαρμογή του άρθρου 37 παρ. 1 του ν. 3801/2009, όσον αφορά τις πέντε επιταγές που πληρώθηκαν έως την 1^η.7.2005, και της αρχής της αναλογικότητας, όσον αφορά τις δύο επιταγές που πληρώθηκαν εντός του έτους 2006, το Τμήμα - σταθμίζοντας α) τον βαθμό υπαιτιότητας του εκκαλούντος, ο οποίος εξικνείται σε αυτόν της βαρείας αμέλειας, β) την ιδιαίτερη σοβαρότητα της δημοσιονομικής παράβασης στην οποία αυτός υπέπεσε, γ) τη φύση του ελλείμματος ως τυπικού, κατά τα δεσμευτικά κριθέντα με την .../2017 αμετάκλητη απόφαση του Τριμελούς Εφετείου Κακουργημάτων Δ... Μ... και δ) την οικονομική κατάσταση του εκκαλούντος, όπως προκύπτει από τα προσκομισθέντα εκκαθαριστικά σημειώματα των φορολογικών ετών 2015, 2016 και 2017, σύμφωνα με τα οποία τα δηλωθέντα εισοδήματά του ανήλθαν σε 4.714,35 ευρώ, 7.428,45 ευρώ και 11.407,99 ευρώ, αντίστοιχα, πλέον ακαθαρίστων εσόδων από αγροτική επιχειρηματική δραστηριότητα, ποσού 44.377,10 ευρώ, 60.055,70 ευρώ και 32.949,88 ευρώ, αντίστοιχα - κρίνει, κατά πλειοψηφία, ότι συντρέχει περίπτωση απαλλαγής του εκκαλούντος από το συνολικό ποσό των προσαυξήσεων και μόνο. Μειοψήφησε ο Σύμβουλος Δημήτριος Τσακανίκας, με τη γνώμη του οποίου συντάχθηκε ο Πάρεδρος Ευθύμιος Καρβέλης, κατά την άποψη των οποίων η παράλειψη εισαγωγής δημοτικών εσόδων στην ταμειακή διαχείριση και η διάθεση αυτών για την

πληρωμή δαπανών χωρίς την τήρηση της νόμιμης διαδικασίας έκδοσης χρηματικών ενταλμάτων, που διασφαλίζει κατά το μέγιστο δυνατό την «ιχνηλάτηση» της πραγματικής πορείας του δημοσίου χρήματος, συνιστούν ιδιαίτερος σοβαρές δημοσιονομικές παραβάσεις, οι οποίες, σε συνδυασμό με την επί μακρό χρονικό διάστημα τέλεσή τους, δεν δικαιολογούν, εν προκειμένω, τη μείωση του καταλογισθέντος ποσού ούτε κατά το μέρος που αφορά τις προσαυξήσεις.

Χ. Κατ' ακολουθίαν των ανωτέρω, πρέπει η έφεση να γίνει εν μέρει δεκτή, να μεταρρυθμιστεί η προσβαλλόμενη καταλογιστική απόφαση της ως άνω Οικονομικής Επιθεωρήτριας, να περιορισθεί το συνολικό ποσό που καταλογίστηκε σε βάρος του εκκαλούντος σε 370.388,57 ευρώ, να καταπέσει το παράβολο που αυτός κατέβαλε (βλ. άρθρο 73 παρ. 4 του «Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο») και να απαλλαγεί το Δημόσιο από τα δικαστικά έξοδά του (βλ. άρθρο 275 παρ. 1 του, κυρωθέντος με το άρθρο πρώτο του ν. 2717/ 1997, Α' 97, «Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας» που, κατ' άρθρο 123 του π.δ/τος 1225/1981, όπως ισχύει μετά την τροποποίησή του με το άρθρο 12 παρ. 2 του ν. 3472/2006, Α' 135, εφαρμόζεται αναλόγως και στην παρούσα δίκη).

Για τους λόγους αυτούς

Δέχεται εν μέρει την έφεση.

Μεταρρυθμίζει την .../22.3.2013 καταλογιστική απόφαση της Οικονομικής Επιθεωρήτριας της Διεύθυνσης Οικονομικής Επιθεώρησης Υπολοίπου Κεντρικής Μακεδονίας του Υπουργείου Οικονομικών και περιορίζει το ποσό, που με την απόφαση αυτή καταλογίστηκε σε βάρος του εκκαλούντος, σε 370.388,57 ευρώ.

Διατάσσει την κατάπτωση του καταβληθέντος παραβόλου. Και

Απαλλάσσει το Ελληνικό Δημόσιο από τα δικαστικά έξοδα του εκκαλούντος.

Κρίθηκε και αποφασίσθηκε στην Αθήνα, στις 29 Οκτωβρίου 2019.

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ο ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ ΠΑΡΕΔΡΟΣ

ANNA ΛΙΓΩΜΕΝΟΥ

ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΚΑΡΒΕΛΗΣ

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

Δημοσιεύθηκε σε δημοσία συνεδρίαση, στο ακροατήριό του στις 10 Μαρτίου
2020.

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ANNA ΛΙΓΩΜΕΝΟΥ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ